

Kijas Artur, *In memoriam. Antoni Giza 1947–2005*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et Studia” 2007, t. 14, s. 279–280.

<https://doi.org/10.14746/bp.2007.14.24>

<https://pressto.amu.edu.pl/index.php/bp/article/view/52849>

Instytucją przechowującą materiały źródłowe jest Biblioteka Collegium Historicum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

<http://bch.amu.edu.pl>

Zadanie zostało zrealizowane w ramach konkursu „Społeczna odpowiedzialność nauki II – Wsparcie dla bibliotek naukowych”. Projekt zatytułowany „Digitalizacja archiwalnych wydań czasopism naukowych zgromadzonych przez Bibliotekę Coll. Historicum UAM”. Projekt dofinansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Nauki w ramach Programu Społeczna odpowiedzialność nauki II. Wsparcie dla bibliotek naukowych (umowa nr BIBL/SP/0092/2024/02 z dnia 05.12.2024). Całkowita wartość projektu: 247 236,00 zł. Kwota dofinansowania: 220 836,00 zł.

The institution storing the source materials is the Library of the Collegium Historicum of the Adam Mickiewicz University in Poznań.

<http://bch.amu.edu.pl>

The task was carried out within the framework of the competition “Social Responsibility of Science II – Support for Scientific Libraries”. The project entitled “Digitization of archival editions of scientific journals collected by the Library of the Coll. Historicum of Adam Mickiewicz University”. The project was co-financed from state budget funds granted by the Minister of Science within the framework of the Programme Social Responsibility of Science II. Support for Scientific Libraries (agreement no. BIBL/SP/0092/2024/02 of 05.12.2024). Total value of the project: PLN 247,236.00. Amount of co-financing: PLN 220,836.00.

UNIwersYTET
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna
Odpowiedzialność
Nauki II

IN MEMORIAM

ANTONI GIZA
1947-2005

Kto nic własnego nie przeżył w sposób większy i wyższy niż inni, nie będzie też umiał wyjaśnić nic wielkiego i wysokiego z przeszłości.

(Fryderyk Nietzsche, *Niewczesne rozważania*,
tłum. L. Staff, Warszawa 1912)

Nikt nie przypuszczał, że śmierć przyjdzie tak nagle, że zniweczy tyle niezrealizowanych zamysłów i planów. Ze śp. Profesorem Antonim Gizą spotkałem się po raz ostatni w końcu października 2005 r. na uroczystościach czterdziestolecia pracy naukowej rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dr. hab. Włodzimierza Bonusiaka. Rozmawialiśmy wówczas o wspólnych przedsięwzięciach, pracach doktorskich, które powstawały pod Jego i moim kierunkiem. Narzekał, że jest zmęczony i z wielkim trudem zasypia. W kilkanaście dni później dowiedziałem się, że nie żyje. Zmarł 12 listopada 2005 r. w Szczecinie.

Profesor dr hab. Antoni Giza urodził się 13 czerwca 1947 r. w wielodzietnej rodzinie, w miejscowości Oble koło Warszawy. Studia historyczne w latach 1970-1975 odbywał na Uniwersytecie Warszawskim. Już wówczas przedmiotem Jego szczególnych zainteresowań stała się historia Europy Wschodniej i Półwyspu Bałkańskiego. Trafił do zakładu, którym kierował znakomity znawca tej problematyki prof. Ludwik Bazylow. Wykładom i seminarium prof. Bazylowa i jego uczniów, między innymi prof. Mieczysława Tantego, zawdzięczał ukierunkowanie i przyszłą karierę naukową. W Uniwersytecie Warszawskim w 1978 r. pod kierunkiem prof. Mieczysława Tantego przygotował rozprawę doktorską z tematyki bałkańskiej. Swemu mistrzowi z okazji 45-lecia jego pracy naukowej zadeedykował później tom studiów *Rosja – Polska – Bałkany w XVIII-XX wieku* (Szczecin 1998).

Habilitował się na Uniwersytecie Gdańskim w 1985 r. Profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu Szczecińskiego został w roku 1991, natomiast tytuł profesora otrzymał w 1997 r. W roku 1999 minister edukacji narodowej na wniosek Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego powołał Go na stanowisko profesora zwyczajnego.

Profesor Antoni Giza był znakomitym i lubianym dydaktykiem. Przeszedł wszystkie szczeble kariery nauczycielskiej. Pracę w szkolnictwie podstawowym, a później średnim w województwie warszawskim, następnie zaś w katowickim i radomskim podjął jeszcze przed studiami. Kontynuował ją w latach 1975-1979. Od roku 1979 związał się z Wyższą Szkołą Pedagogiczną w Szczecinie, przekształconą z dniem 1 września 1985 r. w Uniwersytet Szczeciński. Od 1987 r. do końca życia kierował Zakładem Historii Europy Wschodniej. Wykształcił wielu magistrów i wypromował trzech doktorów. Był autorem około 300 prac, na które składają się zarówno monografie (25 książek), jak i rozprawy, artykuły, recenzje. Swoimi badaniami obejmował problematykę ruchów narodowych i społeczno-politycznych Europy Wschodniej i Bałkanów, zagadnienia panslawizmu, neoslawizmu i jugoslawizmu,

kontakty polsko-balkańskie, historię ruchu ludowego na ziemiach polskich. Owocem pobytu w Danii było studium poświęcone diasporze polskiej w tym kraju, zatytułowane *Chłopi polscy na Wyspach Duńskich 1893-1939* (1999). Za tę pracę został wyróżniony nagrodą naukową im. Ireny i Franciszka Skowyrów, przyznawaną przez Katolicki Uniwersytet Lubelski. Spośród publikacji dotyczących tematyki balkańskiej na uwagę zasługują: rozprawa doktorska *Słowianofile rosyjscy wobec kryzysu balkańskiego w latach 1875-1878* (1982); *Neoslawizm i Polacy 1906-1910* (1984); *Idea jugoslawizmu w 1800-1918* (1992); *Narodziny i rozpad Jugosławii* (1994); *Ziemie macedońskie na przełomie XIX i XX wieku* (1996); *Państwa balkańskie wobec kwestii macedońskiej 1878-1918* (1998); *Narodowe i polityczne dążenia Chorwatów w XIX i na początku XX wieku* (2001); *Bośnia i Hercegowina w dobie tureckiego i austriackiego panowania (1800-1914)* (2002); wraz z Krzysztofem Filipowem *Wojny balkańskie 1912-1913* (2002); *Bułgaria i problem macedoński od początku XVIII do lat trzydziestych XX wieku* (2003).

Dorobek ten, stanowiący w historiografii polskiej z całą pewnością ewenement, doceniony został przez uczonych balkańskich. W roku 2000 Profesor Antoni Giza powołany został na członka Instytutu Macedońskiego w Sofii, a w 2002 r. otrzymał godność doktora honoris causa Uniwersytetu im. Neofita Rylskiego w Błagowgradzie w Bułgarii. Od 1987 r. był członkiem redakcji periodyku „Balkanica Posnaniensia”. Z racji swoich zainteresowań uczestniczył także w pracach Komisji Bałkanistycznej Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu.

Oprócz dydaktyki i pracy naukowej Profesor Antoni Giza miał wiele innych pasji. Jedną z nich była z pewnością turystyka. Lubił podróżować, poznawać nowych ludzi, odkrywać nieznane krajobrazy i obiekty. Wiele zdjęć wykonanych w czasie podróży włączył do powstałych w ostatnim czasie swoich książek. Osobliwością pod tym względem była publikacja *Barwy Syberii z daleka i blisko. Retrospekcje*, wydana wspólnie z Sergiuszem Leonczykiem i Bolesławem Włodarczykiem we Wrocławiu w 2004 r. Krajinę kojarzoną najczęściej przez Polaków z martyrologią pokazała ona w sposób niekonwencjonalny poprzez ludzi oraz oryginalną syberyjską przyrodę i architekturę.

Monografia *Państwa balkańskie wobec kwestii macedońskiej*, a także kilkanaście artykułów ukazało się w języku bułgarskim.

Profesor Antoni Giza był niezwykle ciekawą osobowością. W swoim życiu zajmował się różnymi sprawami. Mało kto wie, że był również sędzią piłkarskim, przewodnikiem turystycznym, dziennikarzem. Tym, co pozostawił, mógłby obdzielić przynajmniej kilku ludzi. Potrafił się też przyjaźnić, wysoko ceniąc lojalność i szczerość. Jego postawa zjednywała mu jednak nie tylko przyjaciół. Byli tacy, którzy zazdrościli mu wszystkiego – książek, sukcesów, wyróżnień. Nie umiał zrozumieć, dlaczego te niskie uczucia dotyczą właśnie Jego.

Będąc na uroczystościach w Rzeszowie, wspominałem, że następny jubileusz odbędzie się zapewne w Szczecinie. Nie spodziewałem się wówczas, że więcej Go nie zobaczę. W czerwcu 2007 r. minie 60 lat od daty urodzin Profesora Antoniego Gizy. Jubileuszu już nie będzie. W pamięci przyjaciół, uczniów i czytelników pozostanie jednak na zawsze jako dobry kolega i liczący się badacz sławista.

Artur Kijas